

Mottagare
Regionstyrelsen

Uppdrag. Policy för medborgardialog

Förslag till regionstyrelsen för beslut i regionfullmäktige

1. Policy för medborgardialog antas från och med 1 juli 2022
2. Ge regionstyrelsen i uppdrag att:
  - Återkomma med ett förslag med regiongemensamma riktlinjer och rutiner i samband med genomförandet av medborgardialoger på Gotland.

Förslag till beslut i regionstyrelsen

1. Regionstyrelsen tar emot uppföljningen om arbetet med medborgarförslag.

Sammanfattning

I tjänsteskrivelsen beskrivs bakgrunden till uppdraget att ta fram *Policy för medborgardialog* på Gotland, genomförandet av arbetet och information samt statistik kring medborgarförslag på Gotland sedan införandet av medborgarförslag 2002.

Framtagandet av policyn har skett genom omvärldsbevakning från kommuner och regioner i Sverige, medverkan i ”Professionsnätverk för tjänstepersoner som har ett särskilt ansvar för att hantera och utveckla system för medborgardialog” via Sveriges kommuner och regioner, SKR. Förtroendevalda från samtliga representerade partier från regionfullmäktige har ingått i en referensgrupp som regelbundet har arbetat med att samskapa den föreslagna policyn. Tjänstepersoner med relevanta erfarenheter och kompetenser inom Region Gotland har också varit delaktiga under framtagandet av förslaget till policy.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att den föreslagna policyn är ett första steg i riktning till ett systematiskt arbetssätt där medborgardialog utgör verktyg i en beslutsprocess med ökad medvetenhet samt insyn hos medborgare på Gotland när beslut fattas i särskilt komplexa frågor.

Policyn lägger grund för det kommande arbetet med medborgardialoger. Dessutom bedömer regionstyrelseförvaltningen ytterligare behov av ett vidare arbete med framtagande av regiongemensamma rutiner och riktlinjer för att kunna genomföra medborgardialoger på Gotland.

Regionstyrelseförvaltningen föreslår att förvaltningen får i uppdrag att

återkomma med ett förslag på regiongemensamma riktlinjer och rutiner i samband med genomförandet av medborgardialoger på Gotland.

Ärendebeskrivning

Inledning

2021 firade Sverige demokratin 100 år, i den meningen att både kvinnor och män för första gången fick rösta i allmänna val. Detta är något som vi kan vara stolta över men också måste bevaka och ständigt arbeta för att utveckla och ge förutsättningar till.

Demokrati beskrivs även som en viktig utgångspunkt i arbetet med Agenda 2030 både som ett mål i sig (mål 16) och som en avgörande förutsättning i lokal förankring och ansvarstagande för samtliga mål (mål 17). Förutsättningar Region Gotland tagit fasta på i den regionala utvecklingsstrategin, *Vårt Gotland 2040*.

Bakgrund

Möjligheterna till inflytande och delaktighet mellan de allmänna valen har diskuterats inom ramen för två statliga utredningar (1997–2000, 2014–2016) kring demokratifrågor. Den första utredningen förordade utveckling av deltagardemokrati där utgångspunkten är att alla medborgare bör ges möjligheter att delta i breda diskussioner också före beslut och mellan valen 2014–2015 genomfördes Demokratiutredningen. Den undersökte bland annat möjligheterna till inflytande och delaktighet i Sverige mellan de allmänna valen, de politiska partiernas funktionssätt samt de förtroendevaldas representativitet och villkor. Utredningen resulterade i slutbetänkandet *Låt fler forma framtiden!* (SOU 2016:5), som lades fram i januari 2016.

Slutrapporten från den andra demokratiutredningen formulerar slutsatsen att medborgare ska uppmuntras att delta i beslut som rör framtiden och behovet av att utveckla former för att låta medborgare komma till tals och vara delaktiga i att utforma samhället. För att möta denna utveckling har olika former av demokratiska innovationer utvecklats, såsom medborgarpaneler, rådslag, medborgardialoger och medborgarförslag.

Gotland har ett valdeltagande som är högre än genomsnittet i riket. 2018 låg Gotland i kommunalvalet på 88.8% jämfört med snittet i riket som var 86.8%. I riksdagsvalet röstade 87.2% av röstberättigade gotlänningar jämfört med 84.1% i riket. Bland förstagångsväljarna röstade 83 % i kommunalvalet. Därtill är spridningen mellan det valdistrikt som har högst valdeltagande och det som har lägst inte mer än tio procentenheter. Beskrivet i valdeltagande finns det ett förtroende för den representativa demokratin på Gotland.

Däremot ser vi ett delvis annat resultat i upplevelsen av möjligheten att få tillgång till information och kunna påverka mellan valen. Medborgarenkätens nöjd inflytande index (NII) visar att medborgarnas förtroende för och upplevelse av möjligheten att på Gotland påverka är lägre än riksgenomsnittet.

I den senaste folkhälsoenkäten fanns resultat som indikerar att våra unga upplever tillit i lägre grad än resten av befolkningen.

Delaktighet är en process som går åt två håll. För en demokratisk organisation handlar det både om att systematiskt ta emot medborgares initiativ till exempel via direktkontakt eller medborgarförslag och att i vissa politiska ärenden initiera medborgardialoger i olika former som en del av ärendeprocessen och styrprocessen.

Region Gotlands förtroendevalda har de senaste åren uppmärksammat behovet av goda förutsättningar för delaktighet och dialog. Sedan 2018 har dialoger genomförts gällande servicepunkter, kollektivtrafik, regional utvecklingsstrategi och skolorganisation. Vidare förs återkommande dialoger med olika målgrupper, geografiska platser och i samband med utveckling inom olika sakområden. Dialoger har genomförts både i fysiska möten och digitalt. Region Gotland har således erfarenhet av, men ännu inte övergripande styrdokument eller beslut om, medborgardialog som en del i den politiska ärendeberedningen och styrprocessen.

I *Vårt Gotland 2040*'s mål fastställs att de grundläggande byggstenarna för ett socialt hållbart samhälle är att invånare på Gotland är inkluderade, känner trygghet, delaktighet och tillit till varandra. En av inriktningarna för att nå målen är ”skapa möjlighet för delaktighet och inkludering”. Medborgardialoger förutsättningar till att göra verklighet av visionen och målen. Medborgardialog medverkar även till genomförandet av de globala hållbarhetsmålen och Agenda 2030 genom att stärka en inkluderande samhällsutveckling.

Medborgardialog

Regionstyrelsen har gett regionstyrelseförvaltningen i uppdrag att ta fram förslag till *Policy för medborgardialog*. Framtagandet av policyn har skett genom omvärldsbevakning från kommuner och regioner i Sverige, medverkan i ”Professionsnätverk för tjänstepersoner som har ett särskilt ansvar för att hantera och utveckla system för medborgardialog” via Sveriges kommuner och regioner, SKR. Förtroendevalda från samtliga representerade partier från regionfullmäktige har ingått i en referensgrupp som regelbundet har arbetat med att samskapa den föreslagna policyn. Tjänstepersoner med relevanta erfarenheter och kompetenser inom Region Gotland har också varit delaktiga under framtagandet av förslaget till policy.

Resultatet är en policy som innehåller fem principer vilka syftar till att ge en gemensam grund för arbetet med medborgardialoger på Gotland. Principerna ska vara ett stöd och ge ledning till både förtroendevalda och tjänstepersoner, inför att ett beslut om medborgardialog fattas, vid planering och genomförande samt för arbetet efter en genomförd medborgardialog. De ska ligga till grund för ett öppet och demokratiskt förhållningssätt där Region Got-

lands värdegrund: delaktighet, förtroende och omtanke alltid ska prägla genomförandet av dialogerna.

Ett annat sätt att stärka delaktighet och inflytande mellan valen är genom medborgarförslag.

Medborgarförslag

Medborgarförslag är ett exempel på en demokratisk innovation vars syfte är att stärka medborgares delaktighet och inflytande mellan de allmänna valen. Rätten att lämna medborgarförslag infördes genom en ändring i kommunallagen den 1 juli 2002.

Kommunallagen (2017:725)

8 kap.1§ första stycket

Den som är folkbokförd i kommunen eller i en kommun inom regionen får, om fullmäktige har beslutat det, väcka ärenden i fullmäktige (medborgarförslag).

Detsamma gäller unionsmedborgare som avses i 1 kap. 5 § andra stycket.

Lag (2019:835)

Lagändringen stadgar om rätten att lämna medborgarförslag för den som är folkbokförd i en kommun eller i ett landsting i fullmäktige inom ramen för de frågor som ligger inom kommunens eller landstingens ansvarsområden. Förslagsrätten gäller även barn, ungdomar och utländska medborgare utan lokal rösträtt.

Demokratiutredningen 2014¹ visar att till exempel ungas vilja att skriva medborgarförslag ökar om information om rättigheten görs på skolor. Exempelvis genom informationsinsatser, för att upplysa om möjligheten utanför de områden där de som redan känner till sina möjligheter att påverka finns.

Region Gotland ger medborgare möjlighet att lämna förslag genom regionens hemsida där såväl länk till självservice som underlag för utskrift till pappersformat finns. På hemsidan finns också utförlig och anpassad information till medborgare som önskar lämna förslag.

Medborgarförslag är en möjlighet att skriftligen lämna förslag till regionfullmäktige för att påverka frågor och beslut. Möjligheten är öppen för alla som är folkbokförda på Gotland. Medborgarförslag beskrivs på regionens hemsida som ”motsvarigheten till politikernas motioner”.²

Medborgarförslag registreras, diarieförs som allmän handling och bereds därefter i enlighet med fastslagen ärendeprocess. Vissa av förslagen kan, efter behandling i regionfullmäktige, överlämnas till regionstyrelsen eller berörd nämnd för handläggning. Den som lämnat medborgarförslag underrättas om

¹ Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande (Ju 2014:19)

² gotland.se

när förslaget tas upp till beslut. Den som lämnar förslag äger inte någon yttranderätt i regionfullmäktige, regionstyrelsen eller i någon av regionens nämnder. Inkomna medborgarförslag bör beredas inom ett år och samma regler gäller i övrigt som för motioner.

Sedan rätten infördes har 1167 medborgarförslag lämnats in till Region Gotland. Det första medborgarförslaget registrerades 6 juli 2004, finns i KS 2004/314 ”Avseende namnbyte av Fiskargränd”.

Nedan följer data över inlämnade förslag hämtade ur Region Gotlands system för ärendehantering W3D3.

Inkomna medborgarförslag under perioden 2004-07-06 -2022-04-22

	KS/RS	BUN	GVN	HSN	BN	MBN	SF	KFN	TN	SON
2004	8 st	2 st	-	1 st	-	-	-	1 st	10 st	2 st
2005	5 st	1 st	-	0 st	-	-	-	3 st	13 st	4 st
2006	19 st	2 st	-	0 st	-	-	-	5 st	27 st	1 st
2007	10 st	1 st	-	2 st	-	-	-	4 st	34 st	1 st
2008	17 st	3 st	-	4 st	-	-	-	8 st	80 st	6 st
2009	16 st	1 st	-	4 st	-	-	0 st	4 st	35 st	9 st
2010	16 st	1 st	0 st	4 st	6 st	-	0 st	5 st	53 st	7 st
2011	14 st	2 st	0 st	5 st	0 st	-	1 st	3 st	36 st	5 st
2012	5 st	8 st	0 st	2 st	1 st	-	0 st	2 st	20 st	3 st
2013	13 st	2 st	2 st	3 st	4 st	-	1 st	3 st	21 st	3 st
2014	15 st	1 st	0 st	0 st	8 st	-	0 st	9 st	27 st	5 st
2015	10 st	3 st	0 st	0 st	1 st	-	0 st	1 st	18 st	2 st
2016	4 st	1 st	0 st	6 st	3 st	-	1	6 st	39 st	6 st
2017	8 st	1 st	0 st	4 st	3 st	-	-	0 st	34 st	9 st
2018	14 st	1 st	1 st	5 st	2 st	-	-	-	26 st	2 st
2019	18 st	3 st	1 st	3 st	-	7 st	-	-	62 st	1 st
2020	6 st	5 st	0 st	4 st	-	3 st	-	-	55 st	1 st
2021	7 st	5 st	1 st	5 st	-	2 st	-	-	66 st	4 st
2022 t o m 22/4	5 st	0 st	0 st	6 st	-	1 st	-	-	23 st	3 st
SUMMA	210	43	5	58	28	13	3	54	679	74
Tot 1167 st										

Förklaring till (-) i tabellen för data hämtade från W3D3 för inkomna medborgarförslag. Nedan följer förklaring av förkortningar och tidsansvisningar:

Kommunstyrelsen (KS) övergick till regionstyrelsen (RS) från och med 2012

Kultur- och fritidsnämnden (KFN) upphörde som nämnd 2017-12-31. Kultur och fritid inklusive biblioteken övergick till RS, fritidsgårdar till barn- och utbildningsnämnden (BUN).

Miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN) från och med 2010-06-28. Upphörde

som nämnd 2018-12-31, övergick till miljö- och byggnadsnämnden (MBN).

Byggnämndens (BN) medborgarförslag registrerades i W3D3 från och med 2010-06-28, dessförinnan registrerades de i Castor. BN upphörde som nämnd 2018-12-31, och övergick till MBN.

Medborgarförslag registrerades för serviceförvaltningen (SF) från och med 2009-04-01, och övergick till RS från och med 2017-01-01.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden inrättades 2010-01-01.

Övriga nämnders förkortningar:

Hälso- och sjukvårdsnämnden (HSN).

Socialnämnden (SON).

Tekniska nämnden (TN).

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att den föreslagna policyn är ett första steg i riktning till ett systematiskt arbetssätt där medborgardialog utgör verktyg i en beslutsprocess med ökad medvetenhet samt insyn hos medborgare på Gotland när beslut fattas i särskilt komplexa frågor.

Policyn lägger grund för det kommande arbetet med medborgardialoger. Dessutom bedömer regionstyrelseförvaltningen ytterligare behov av ett vidare arbete med framtagande av regiongemensamma rutiner och riktlinjer för att kunna genomföra medborgardialoger på Gotland.

I den föreslagna policyn har samtliga tvärperspektiv nedan beaktats:

Rättslig grund/ rättsligt perspektiv

Ekonomiskt perspektiv

Barnperspektiv

Jämställdhetsperspektiv

Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

Klimat och miljöperspektiv

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse regionstyrelseförvaltningen 2022-04-28

Policy för medborgardialog 2022-04-29

Regionstyrelseförvaltningen

Peter Lindvall

Regiondirektör

Skickas till

Samtliga nämnder i Region Gotland